

maat de genaue de enige „onbewust-erkerlijkheid is (van bovennatuur-ard, voegt de schrijver er gelukkig e: p. 43) voert ons tot een begrips-rring die even erg is als de verwar- die de auteur zo scherp hekelt in ychanalyse.

boek van Dr Kari Stern biedt ons — en ook weer iets minder — dan tel belooft. Het brengt ons niet zo- en schets van de verhoudingen tus- iepte-psychologie binnen het kader le geneeskunde en de psychiatrie. spreekt tot ons een dokter, tevens g denker, die de ware verdiensten ie somatische geneeskunde kan on- epen, zonder haar tekorten te ver- len, en de gevaren van een psycho- zonder „ziel” aan de kaak kan stel- onder de waardevolle ontdekkingen epte-psychologie uit het oog te ver- . Ook hij verwerpt iedere reductieve de, doch geeft tevens de „geeste- perspectieven aan der psychana- die uitgewerkt door de fenomenolo- heel in de lijn liggen van het chris- denken. De eerste negen hoofdstuk- verken deze inzichten meesterlijk uit. de feitelijke verhoudingen tussen e-psychologie en godsdienst, hande- echts de laatste twee. Ze beperken ertoe aan te geven, met behulp van groot aantal treffende gevallen, dat nade essentieel „vrij” is t.o.v. de na- doch anderzijds zich van de natuur nt. Deze hoofdstukken zouden van ipieel standpunt uit verder moeten en uitgewerkt. Dit boek, zo vlot ge- ven en toch zo degelijk, zal iedere verrijken.

R. Hostie

Jung. Texte de C. G. Jung e.a. — e Disque Vert, Edit. de L'Arche, Parijs-Brussel, 1955, 394 pp.

uitgevers van „Le Disque vert” elden twee-en-dertig opstellen die gewijd zijn aan de persoon, het werk e invloed van C. G. Jung. Vooral de e van A. de Waelhens over de feno- logie van het lichaam en de zin van xualiteit en die van Mircea Eliade Jungs visie op de alchimie zijn be- wekkend. Daarnaast treffen we in- sante mededelingen (Walter R. Corti st een historiek der Eranos-Tagun- en Ch. Baudouin spreekt over zijn e ontmoeting met Jung), onverwach- spectieven (G. Aigrisse ontleedt de boliek van Vincent van Gogh en E. mann de wereld van Chagall), korte matiseringen van bepaalde jungiaan-

se inzichten of ontdekkingen (N. Caillet behandelt het empirisme van Jung, Ger- hard Adler de dynamiek van het Selbst, A. Jaffé de synchroniciteit, J. Jacobi de dubbele natuur van de ziel, R. Bertrand de rol van de getallen bij Jung, enz.) en tenslotte ook een vertaling van teksten (b.v. het opstel van Jung zelf over Psy- chologie en Poëzie).

Iedere auteur werd geheel vrijgelaten in het uitwerken van zijn opzet. Dit brengt naast een grote verscheidenheid ook een zekere oppervlakkigheid en gebrek aan eenheid met zich mee. Toch is het geheel een geslaagde hulde aan de nu tachtig- jarige geleerde en zoeker C. G. Jung.

R. Hostie

Dr Erich FROMM, *De zelfstandige mens.*

— Een bijdrage tot de psychologie der ethiek. Vertaling Hans Redeker, Utrecht, Erven J. Bijleveld, 1955, 208 pp., f 8,90.

Terwijl enerzijds het moderne atheïsti- sche humanisme een steeds invloedrijkere factor in onze Nederlandse samenleving wordt, zijn anderzijds de wetenschappe- lijke verhandelingen over deze geestes- stroming nog slechts zeer gering in aantal en fragmentarisch van opzet. Vandaar dat het belang van de Nederlandse ver- taling van dit boek van Fromm vooral gezocht moet worden in het feit, dat de auteur in deze „bijdrage tot de psycho- logie der ethiek” de grondstructuur van een humanistische ethiek principiële uit- werkt. Met veel nadruk beklemtoont de auteur tegenover iedere louter subjectivistische en relativistische ethiek het bestaan van objectieve en universele ethische nor- men, maar omdat hij de mens de facto slechts psychologisch benadert, blijven die objectieve normen inhoudelijk nog vol- komen onbepaald. Daar, waar de auteur in dit boek aan het woord is als psycho- analyticus, die vele eenzijdigheden van Freud weet te corrigeren, treffen wij in- derdaad belangrijke en interessante blad- zijden aan over de psychologische impli- caties van ons menselijk handelen, b.v. in het derde hoofdstuk over de niet-creatieve en creatieve instellingen van de mens. Maar vooral in het laatste hoofdstuk over de eigenlijke ethische problemen van een humanistische ethiek, m.n. bij de behan- deling der menselijke vrijheid, schiet de methode van de auteur wezenlijk tekort, weet de auteur het niveau van zijn eigen vakwetenschap: de psychologie, niet te overstijgen om de gestelde ethische pro- blemen ook inderdaad filosofisch en axiologisch te behandelen. Is dit een ge-

volg van een gebrek aan filosofisch vakmanschap of veeleer van het behandelde atheïstische humanisme, dat de mens in zijn intiemste geestelijke zelfstandigheid, m.n. als authentiek godsdienstig wezen, principieel miskent en bijgevolg de ware geestelijke inhoud van die mens doet verstarren tot een psychisch mechanisme. Zeer betreuren wij het ook, dat de auteur niet het minste begrip toont voor de eigenheid van godsdienstige waarden voor bijbel, godsgeloof en theologie. Wij bedoelen hier niet een tekort aan connaturaliteit met deze waarden, dat voortspruit uit het feit, dat de auteur zelf a-godsdienstig is, maar een wetenschappelijk tekort aan begrip voor de godsdienstige medemens. De vertaling geeft de oorspronkelijke tekst adaequaat weer en is aangenaam leesbaar.

A. van Leeuwen

Raymond HOSTIE, S.J., *Du mythe à la religion. La psychologie de C. G. Jung (Etudes Carmélitaines)*. — Desclée de Brouwer, Parijs, 1955, 232 pp., Fr. 120 (Fr. Fr. 870).

Het is verheugend dat de grondige studie van P. Hostie, waarvan de Nederlandse uitgave zo gunstig en uitvoerig in dit tijdschrift werd besproken (cfr. Streven, VII, 1953/54, p. 477), nu ook in het Frans een nieuwe en wereldbrede lezerskring heeft gevonden. Er bestond trouwens in deze taal nog geen werk dat in een bondige synthese het uitgebreid en veelzijdig oeuvre van de Züricher psycholoog had samengevat en dat tevens de